

Záměrně neříkám „škola ochrany přírody“, jakkoli je toto vyjádření pojmu ve smyslu instituce více zažité. A záměrně používám slovo „škola“, protože jubilatka přímo vychovala nebo ovlivnila řadu žáků navzdory mnohaletému komunistickému odstavení ze života vysokoškolského učitele. V obou složkách popisu jejího curricula je obsažen prvek aktivity — v přesvědčení, že přírodu nelze pro zachování jejích hodnot jen konzervovat, ale chránit různými způsoby citlivě řízené správy, a v tom, že na mladou generaci je třeba působit a osvětlovat (ne ulehčovat) jí cestu za poznáním.

Nechci podrobně opakovat již zveřejněná fakta a peripetie životaběhu Jarmily Kubíkové (roz. Novákové — viz J. Kolbek, *Preslia* 1993, str. 77, J. Jeník, *Živa* 1998, 3: XXXV). Rád bych však při příležitosti jejího významného životního jubilea přispěl k zachycení něčeho, co lidé začnou intenzivněji vnímat, prožijí-li společný úsek cesty. V tomto případě jde o sdílení popřevratového období na katedře botaniky PŘF UK v Praze, kam bylo doc. J. Kubíkové dopřáno vrátit se zhruba po 20 letech vyhnanství za zdi univerzity.

Alespoň stručně připomenutí na úvod: jako absolventka oboru mykologie a fytopatologie (1956) na PŘF UK pracovala v zemědělském fytopatologickém výzkumu v Havlíčkově Brodě, odkud ji po dvou letech pro třídní původ (rodina významného pražského advokáta) prověřková komise donutila odejít. V následujícím roce se jí podařilo získat alespoň laborantské místo v geobotanickém oddělení katedry botaniky PŘF UK v Praze, kde mohla zúročit své laboratorní i terénní dovednosti. Její pozdější skriptum pro geobotanické praktikum se stalo klasikou a studenti do této příručky nahlížejí dodnes. Politické uvolňování v 60. letech ji umožnilo obhájit kandidátskou dizertaci, jenže se rychle blížil rok 1968, který ji logicky postavil na tu stranu názorového spektra, již následná pookupační normalizace okamžitě převálcovala. Po neúspěšných pokusech najít nové místo v oboru zakotvila nadlouho v Pražském středisku památkové péče a ochrany přírody. Stala se skutečným znalcem přírodních poměrů Velké Prahy a středních Čech, do „úřadu“ ochrany přírody vnesla výzkum jako přirozenou součást správy a zasloužila se o vyhlášení 90 chráněných území s různými režimy managementu. Když ji začátkem 90. let rovněž rehabilitovaný, na fakultu se vracivší prof. J. Jeník vybidl k opětné spolupráci na půdě Aleny Mater, přijala to, ačkoli její popřevratové angažmá v ministerských aktivitách ve sféře životního prostředí bylo velkou výzvou.

Docentura nebyla formální a odehrávala se podle nových habilitačních pravidel (1992). Napětí a rozrušení, pocit satisfakce, ale zároveň velké odpovědnosti bezprostředně vyústil v závažné zdravotní problémy. Při zotavování se projevila již známá houževnatost a lpění na životě, rekonvalescence odezněla a doc. Kubíková začala znovu organizovat exkurze pro studenty — po střední i vzdálenější Evropě. Rozprávěla žactvu o tom, jak důležité je jít na zkušenou

do světa a konfrontovat podmínky ekosystémů různě umístěných v prostoru kontinentu s těmi, které známe od nás. Opakovaně Alpy, pobřeží Severního moře, Středozemí, Karpatský oblouk — to jsou namátkou některá z území, v nichž promýšlela zajímavé trasy pro poznání geobotanických jevů od nulové nadmořské výšky po nejvýše dostupné polohy. Potíže při stoupavé chůzi ji nakonec dovedly k používání příznačné hole, která nakonec dobře posloužila k prorážení cesty vegetací i jako praktické ukazovátka porostních struktur. A když už v alpském terénu skončily všechny schůdné stezky, J. Kubíková nikoho nenutila, aby se pomalu vracel s ní, naopak vydala instrukce, kde ve stěnách nahore lze ještě vidět to či ono a rovnou rozdala témata, na něž studenti s využitím čerstvé empirie napíší po návratu eseje.

Jakmile se v západní Evropě zrodily podpůrné programy pro přibližování postkomunistických zemí k hospodářsky vyspělé části kontinentu, zareagovala ihned a vydala mnoho energie na to, aby zprostředkovala a stimulovala výjezdy studentů (např. prostřednictvím programu SOKRATES/ERASMUS) na zahraniční univerzity a poskytla jim své dobré kontakty. Recipročně, na výměnná stipendia, se začali objevovat zahraniční studenti zase u nás. Dá se říci, že to trvá dodnes, i přes odchod J. Kubíkové do důchodu. Tak činorodá penze se ale hned tak nevidí — exkurze všemi druhy dopravních prostředků, ať už za účelem revize ochranných cenových lokalit nebo se studentskou omladinou, přednášky v rámci kurzu Vegetace střední Evropy (k nimž napsala 1. díl skript), stále trvající nabídka na lekce z Ochrany přírody, organizování programu Natura 2000 mezi studenty, znovuvzkříšení středočeského časopisu Bohemia Centralis a redakční práce v něm. Zbylý časoprostor je přeplněn prací na knihách z řady Chráněná území ČR nebo Střední Čechy — příroda, člověk, krajina (kterou vytvořila se spoluautory — viz *Živa* 2003, 2: XXII). Stále je členkou — a nezdá se, že by se jí stalo — v komisích pro rigorózní nebo doktorské či státní magisterské zkoušky. Propaguje praktickou složku výuky — „poznávačku“ rostlin s důrazem na zařazení do ekosystémových souřadnic. Vyžaduje přemýšlení o souvislostech v přírodě a k tomu situační představitost. Při cestách krajinami neopomene otestovat znalosti žáků také z hlediska historie a všeobecného kulturního základu, příběhy dějin má dobře spojeny s přírodopisným výsledkem, který máme v terénu zrovna před očima. V r. 2002 obdržela za svou celoživotní vědeckou a pe-

dagogickou činnost zlatou medaili Přírodovědecké fakulty UK v Praze.

Doc. Jarmila Kubíková je vyhraněná osobnost a ten, kdo s ní spolupracuje, užije kromě chvil úsměvných, laskavých a z hlediska poznání obohacujících také její nešetřící kritičnost. I její dobří dlouholetí známí občas okusí nějaké to typicky šířavé popíchnutí. Celoživotní boj s režimní třídní nenávisť a s politickou diskriminací zákonitě evokuje občas přehnanou podezřavost, ale na druhé straně upevnil vitalitu a odolnost k bezpráví. V náhledu na svět a v hodnotovém spektru je doc. Kubíková konzistentní, nedá dopustit na svobodu jednotlivce s akcentovanou odpovědností a zároveň také solidaritou. Přitom všem je jasné, že jeden aspekt jejího života nelze pominout: vždy jí do něho vstupovala politika a indifferenční postoj tudíž ani dnes nemůže přijmout. Jako členka Křesťansko-demokratické strany po sloučení vplynula do ODS, dlouho podporovala lídra občanských demokratů. Epizodu, kterou nelze zamlčet a která se jí hluboce dotkla, prožila před posledními parlamentními volbami, kdy se na internetových stránkách tehdejšího předsedy občanských demokratů veřejně objevila jeho odpověď na dopis, jenž reagoval na uveřejněný článek *Přírodu ochrání trh* (V. Klaus, *Lidové noviny* 9. 2. 2002). Svou odpověď tam autor umístil před předlohy — diskrétního osobního dopisu doc. J. Kubíkové upozorňující na nesprávnosti týkající se vědeckého oboru ekologie i na další neduhu novinového článku. Odpověď byla příznačná, obhajující publikovaný text jako „názor“ (ovšem názor rezignující na současnou vzdělanostní a poznatkovou úroveň, z níž má každé stanovisko vyrůstat, nebývá dobrým příkladem k následování pro společnost, kde vzdělání co do ekonomické podpory živoří). Závěr odpovědi jako by byl ozvěnou verdiktu, které J. Kubíková slyšela od svých někdejších komunistických odsuzovatelů: „...vaše názory považují nejen za špatné, ale i za mimořádně nebezpečné a společensky nezodpovědné“. Je nutno dodat, že většinu oněch názorů sdílí převážná část přírodovědecky kvalifikovaných a badatelsky orientovaných protagonistů ekologických disciplín u nás i v zahraničí.

J. Kubíková neopouští ani odborné a praktické usilování v dobré věci, ani svůj světový názor odrážející se ve veřejné činnosti. Přijme jí ještě dlouhá léta zdraví a doufejme, svobodných možností pečovat o přírodní zdroje, jejichž všestranné funkce a služby podmiňují zdravý rozvoj každé progresivní společnosti.

Pavel Kovář